

شناخت هویت شهری بندرعباس

محمد کمیلی

عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی استان هرمزگان

کلیدواژگان:

هویت شهری، بندرعباس، شهرهای ایران

چکیده

هویت بخشی به سیمای کالبد شهرها و روستاهای کشور و انطباق مشخصات کلیه ساختمان‌های مسکونی و غیرمسکونی کشور با ویژگی‌های فرهنگ معماری و شهرسازی ایرانی-اسلامی (بومی)، رعایت اصول و ضوابط مربوط به ناسازی و طراحی شهری و روستایی کشور و جلوگیری از تخریب ساختمان‌ها و نماهای بارز در شهرها، وزارت مسکن و شهرسازی موظف است به تدریج و حداکثر تا پایان برنامه پنجم ضمن مطالعه و تحقیق و همکاری دستگاه‌ها و مراجع ذی‌ربط، نسبت به تهیه، تدوین و ارائه اصول، ضوابط و مقررات ناسازی در کلیه ساخت‌وسازهای کشور اقدام کند.

بر همین اساس محققانی از دانشگاه‌های سراسر کشور به منظور تهیه کتاب هویت شهری مراکز استان‌ها به این وزارتخانه معرفی شدند، تا براساس تحقیقات میدانی ناشی از تهیه و تکمیل پرسشنامه و مصاحبه با دست‌اندرکاران، طبقات اجتماعی مردم و نیز مطالعات اسنادی و متون علمی مرتبط با موضوع، مستندسازی مناسبی را در این خصوص به انجام رسانند. گزارشی که شرح آن در اینجا ارائه می‌شود برگرفته از تحقیقات انجام‌پذیرفته در زمینه شناخت هویت شهری بندرعباس طی سال‌های ۱۳۸۱-۱۳۸۵ است.

انتقال معماری روز اروپا و امریکای شمالی به کشورهایی چون ایران پیامدها و عوارض ناگواری در پی داشته است. این تهاجم چنان سریع و گسترده بوده که گویی تیشه به ریشه خورده است. هرکس به نوعی و زبانی ناخشنودی خود را از این اتفاق بیان می‌دارد. در این میان یکی از شدیدترین مباحثه‌های رایج بین اهل حرفه از جمله شهرسازان اعم از برنامه‌ریزان و طراحان شهری، جامعه‌شناسان، روان‌شناسان و معماران از بین رفتن هویت شهری است. بحران کنونی نداشتن هویت و اهمیت شناخت و حفظ و توسعه هویت‌های شهرسازی و معماری کشور سبب شد تا دولت جمهوری اسلامی ایران، در ماده ۱۳۷ قانون برنامه سوم توسعه کشور، وزارت مسکن و شهرسازی را به اجرای تحقیقاتی مکلف کند و نتایج حاصل از آن بتواند مشاوران و دست‌اندرکاران مسائل مربوط به طراحی و برنامه‌ریزی شهری را در ارائه طرح‌های خود به منظور حفظ هویت ملی شهرها یاری رسانند. در این ماده آمده است: به منظور

پرسش‌های تحقیق

ارزش‌های هویت‌بخش به فضاهای فعالیت‌های موجود در شهر بندرعباس کدام‌اند؟

چگونه می‌توان از طریق جمع‌آوری نظر مردم راجع به ارزش‌های هویت‌بخش به فعالیت‌ها و فضاهای شهر بندرعباس دست یافت؟

چگونه می‌توان به شاخص‌هایی برای اندازه‌گیری ملاک‌های هویت‌بخش به شهرها دست یافت؟

مقدمه

انسان همواره این سؤال را برای خود مطرح می‌کند که کیست و از کجا آمده است و در طول زندگی تلاش می‌کند تا پاسخی برای این پرسش‌های کیستی و چیستی پیدا کند. لذا شرایطی که انسان در طول تاریخ برای زندگی خود فراهم می‌کند برای رفع همین نیازهاست که تبلور کالبدی آن منشاء به وجود آمدن منزل و مأوی برای سکونت است که آدمی برای رفع این نیازهای درونی و بیرونی خود آن را شکل داده است.

شهرها نیز در پاسخ به نیاز انسان برای احداث مسکن و مأوا در قالب وحدت اجتماعی شکل گرفته‌اند که براساس زمان و مکان و باورهای دسته‌های اجتماعی ایجاد شده‌اند و پاسخگوی نیاز انسان به محیط امن و پایدار و غنی و راحت هستند.

تا قبل از انقلاب صنعتی، شهرها برای رفع نیازهای اولیه بنا به ضرورت‌های اقتصادی، تدافعی، تجاری، کشاورزی، طبیعی و... در قالب ارزش‌ها و محیط شکل می‌گرفتند که این امر باعث تنوع در معماری و ساختار شهری شهرهای مختلف می‌شد. ولی پس از انقلاب صنعتی، که تحولات علمی و گسترش ارتباطات باعث غلبهٔ دنیای مدرن بر جوامع بدوی شد، جنبشی در اوایل قرن بیستم حرکت شهرها را به طرف متحدالشکل شدن به جریان انداخت.

پدیده‌هایی همچون جهانی شدن و فرهنگ جهانی در قالب وحدت و گسترش ارتباطات در نظریات دههٔ ۱۹۶۰ و غالب شدن کارکردگرایی در شهرسازی به جدایی انسان از محیط و پدیدار شدن طرح‌های شهرسازی ناشی از جنبش مدرنیسم انجامید که باعث شد شهرها از چارچوب و پایه‌های اولیهٔ خود فاصله بگیرند.

این مسائل باعث شد تا نظریه‌پردازان طراحی شهری، پس از گذار علم شهرسازی از دوران جنینی و مراحل اولیهٔ رشد طراحی شهری و اقدامات مقابله‌جویانه با میراث فرهنگی و محیط حاصل تفکرات ناشی از جنبش مدرنیسم، بحث حفظ و نگهداری ارزش‌های به‌جامانده از گذشتگان را مطرح کنند. در این مورد ابتدا لینچ به محتویات منظر شهر و مؤلفه‌های سازندهٔ تصویر ذهنی در شهرها اشاره کرده است. نظریه‌پردازان طراحی شهری پس از لینچ نیز هویت را پاسخگوی نیازهای ثانویهٔ انسان (نیازهای ذاتی) معرفی می‌کنند.

قشسم و کیش و مناطق آزاد صنعتی و نیز قرار گرفتن بندرعباس در کنار تنگه استراتژیک هرمز از جمله تحولات راهبردی بندرعباس است که باعث رشد چشمگیر جمعیت این شهر شده که اغلب آنها را مهاجران خارج استانی تشکیل می‌دهند. این اتفاق مهم روند ثبات هویت شهر را از حالت بدوی خود خارج کرد، به طوری که این شهر طی سال‌های ۱۳۶۰-۱۳۸۰ دستخوش تحولات عمیق و شاهد دگرگونی‌های رفتار اجتماعی و هویت کالبدی شد. گفتنی است اغلب متخصصان و کارشناسان این شهر نیز طی دهه‌های گذشته غیربومی یا حتی از اتباع بیگانه بوده‌اند که این امر به چندملیتی شدن بندرعباس انجامیده است.

روشن پژوهش

هر شهر در اجزا و قالب سازمانی خود، اعم از کالبد و رفتارهای اجتماعی و فعالیت‌ها، از شاخصه‌هایی برخوردار است که هویت آن شهر را تعیین می‌کند. این شاخصه‌ها از فطرت و غریزه انسان، روان‌شناسی محیط، علوم اجتماعی و رفتاری، منطق و فلسفه و نیز معماری و شهرسازی آن ناشی می‌شود که به تدریج با ورود انسان به عصر صنعت نقش هویت‌بخش آن کم‌رنگ‌تر می‌شود و جای خود را به کارکردگرایی، رفع مشکلات غریزی، استاندارددگرایی، اقتصادگرایی و... می‌دهد. به همین منظور بهره‌گیری از علم روان‌شناسی محیط و علوم اجتماعی و رفتاری تا حدود زیادی تحقیقات را در نتیجه‌گیری هدف‌یاری می‌کند. فرایند درک هویت در نهایت از عینیت به ذهنیت و از ذهنیت به شناسایی ساختار کالبدی می‌انجامد. نقش دو عنصر مهم توجه و احساس از دیدگاه روان‌شناسی در بیان این دو موضوع بسیار برجسته است و رابطه کالبد و انسان را به نحو منطقی به یکدیگر مرتبط می‌سازد.

لذا برای شناخت بهتر عناصر هویت‌بخش شهر بندرعباس، در این مقاله این عناصر را در سه محور کالبد (محیط مصنوع) و

مازلو این نیازها را نیازهای فیزیولوژیکی، نیاز به ایمنی، تعلق، احترام و نیاز به شکوفایی می‌داند.^۱

مامفورد نیز مسئله اصلی شهرسازی مدرن را هویت شهری می‌داند و عقیده دارد نوسازی شهری عصر حاضر از نظر معماری و اجتماعی بدون شخصیت است و شهرهای امروزی به توده‌هایی مشابه تبدیل شده‌اند.

کریر شهرهای قرن بیستم را بی‌هویت می‌خواند و ضعف اعتقادات مذهبی و استاندارد شدن هنر را عامل بی‌هویتی معرفی می‌کند.^۲ هویت چیست و چه ابزاری برای درک آن وجود دارد؟ این موضوعی است که در این مقاله به آن خواهیم پرداخت.

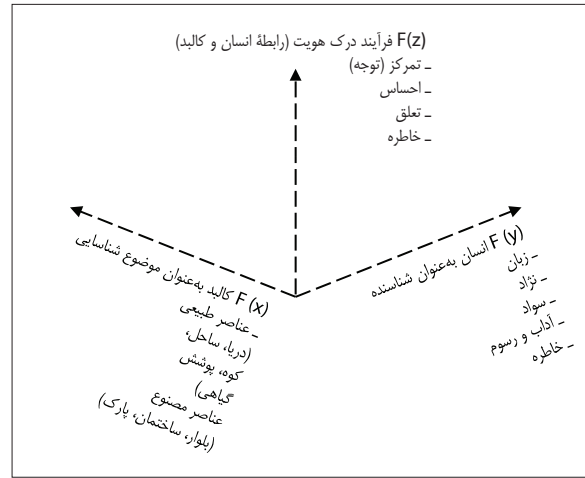
در اغلب کشورها، خصوصاً کشورهای در حال توسعه، بسیاری از شهرها در چند دهه گذشته تحت تأثیر نفوذ طرح‌های نوسازی شهری متأثر از جنبش مدرنیسم و با هدف بهسازی و نوسازی بناهای مسکونی و محلات شهری به تدریج هویت خود را از دست داده‌اند. احداث خیابان‌ها، بلوارها و ساختمان‌های مرتفع، پهنه‌های شهری و... محلاتی را که در گذشته هر کدام براساس شرایط قومی و فرهنگی در دل شهرها شکل گرفته و وجه تسمیه آنها در گذر زمان نشان از شرایط اجتماعی مردم آن محلات داشته است، به تدریج محو و با تحولات شهری همگام می‌شود.

در شهر بندرعباس نیز، که یکی از مراکز مهم اقتصادی و تجاری کشور به شمار می‌آید، این تغییرات مشهود است. این شهر در دهه‌های اخیر از اهمیت چندانی برخوردار نبوده و تحولات کالبدی در آن با سیاستگذاری دولت در خصوص تجمع بنادر و گمرکات تجاری در این شهر هم‌زمان است که به اواخر دهه ۱۳۴۰ برمی‌گردد.

بعد از انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، به علت مسائل امنیتی، صادرات و واردات از بندرهای آبادان و خرمشهر به بندرعباس منتقل شد و این شهر از لحاظ تجارت اهمیت یافت. احداث پالایشگاه‌های نفت و گاز در منطقه، ایجاد دو منطقه آزاد

۱. نک: فرانسو شوای. شهرسازی از تخیل تا واقعیت، ترجمه محسن حبیبی، ۱۳۷۳.
۲. همان.

ت ۱. (راست) نمودار مدل انتزاعی کلان منطبق بر فرض‌های پژوهش در خصوص احراز هویت بندرعباس
 ت ۲. (چپ) جدول روش پژوهش و شناخت ابزار سنجش هویت کالبدی بندرعباس از دیدگاه پژوهشگر و مردم

فرآیند درک هویت در مردم		
تعلق و خاطره انگیزی	گزینش محیط (توجه به عناصر)	گزینش عنصر (احساس)
ارزش‌گذاری کیفی مردم (برای متخصص)	شناسایی معانی کالبدی	درک محیط (ارتباط ذهنی)
ارتباط عینی مردم	شناسایی داده‌ها (حس واقعی)	شناسایی محیط (فعالیت حواس)
شناسایی محیط (فعالیت حواس)	شناسایی ساخت محیط	معرفی محیط

فرآیند درک هویت در پژوهشگر

شدت و... و احساس (تعلق، تداعی، معنی، تجربه، قوم‌مداری، تأثیر شهرت و حافظه و...) را ملاک گزینش قرار می‌دهیم تا در ابتدا بتوانیم عناصر گزینشی مردم را شناسایی کنیم، سپس دلایل این انتخاب را از مردم می‌پرسیم تا بدانیم این انتخاب ناشی از چه ذهنیتی است. و آن‌گاه دلایل کالبدی یا انسانی آن را جست‌وجو می‌کنیم تا بدانیم که وجود چه جزئیاتی باعث شده این ذهنیت و گزینش در انتخاب عناصر شهری شکل بگیرد. در نهایت پژوهشگر آرای خود را به منظور جمع‌بندی و تحلیل آرا و نظرهای مردم با هدف استخراج ابزار شناخت هویت معرفی و آن را ارائه می‌کند.

در جدول «ت ۱» فرآیند درک هویت در دو مسیر مشخص شده است: اول از دیدگاه مردم که چگونه به جست‌وجو و گزینش عناصر هویت‌بخش می‌پردازند و دوم از دیدگاه پژوهشگر که چگونه می‌خواهد عناصر گزینش‌شده مردم را شناسایی و معرفی کند.

شرح مسئله

پرداختن به مقوله هویت شهر در شهرشناسی و به‌کارگیری نتایج آن در شهرسازی به ضرورتی مطرح شد که انگاره‌های قبلی قادر

طبیعت به‌مثابه عناصر متغیر و مستقل و ثابت، و نیز فعالیت‌های اجتماعی به‌مثابه متغیر وابسته از یکدیگر جدا و ارتباط آن را در نموداری ترسیم کردیم. این نمودار فرآیند درک هویت ناشی از واکنش صورت‌گرفته در ذهن انسان در مواجهه با یک محیط را تصویر می‌کند.

با تامل در این فرآیند می‌توان به این نتیجه رسید که برای دست یافتن به ابزار سنجش عناصر هویت‌بخش شهر بندرعباس باید تأثیرگذاری و تأثیرپذیری شناسنده (انسان) را با موضوع شناسایی (کالبد) و برعکس از طریق عوامل مؤثر بر فرآیند ادراک جست‌وجو کرد که عمدتاً با توجه و احساس شهروندان نسبت به کالبد ارتباط دارد و در واکنش آنان نسبت به برداشت عین از توجه (عینیت) و احساس ذهن (ذهنیت) است. بنابراین چنانچه بخواهیم عناصر هویت‌بخش را در شهر بندرعباس شناسایی کنیم، ابتدا باید ببینیم عناصر شهری، اعم از کالبدی یا فعالیت‌های انسانی، به کدامیک از دیدگاه‌های طرح پژوهشی و نیز عامه مردم نزدیک‌تر است. به بیان دیگر، اگر از مردم پرسیم در میان تک‌بناهای شاخص شهر کدامیک نظرشان را بیشتر جلب می‌کند، آنها چه پاسخی می‌دهند؟ از این رو ابتدا شاخص‌های گزینش مکان (توجه، تازگی، تغییر، حرکت، فراوانی،

از اقسام اتحاد را بین دو شیء برقرار می‌کند. در زبان لاتین مفهوم هویت^۵ از آنچه در زبان فارسی و عربی دیدیم، متفاوت است و با پنج معنی کیفیت، فردیت، اتحاد، جبر، بازشناسی، و آنچه مالک خود را با آن بشناساند مثل کارت شناسایی به کار می‌رود.^۶

تعاریف خاص هویت

«هویت» از دیدگاه جامعه‌شناسی و روان‌شناسی تعریف نسبتاً روشن‌تری دارد. در حوزه روان‌شناسی یکی از مشخصات شخصیت را احساس هویت می‌دانند و آن احساسی است که انسانی نسبت به استمرار حیات روانی خود دارد. در مقابل، جامعه‌شناسان به نظریه کنش متقابل نمادی در خصوص هویت اعتقاد دارند و هویت را امری اجتماعی می‌دانند.^۷

مفهوم هویت از دیدگاه شهرسازی و معماری غالباً در دو بخش مکمل یکدیگر مطرح می‌شود. اول، ایجاد خاطره و تداعی در شخص؛ و دوم، تمایز و استقلال از شخص. بنابراین تشخیص هویت فرایندی قیاسی بین عینیتی موجود با داده‌هایی از آن در ذهن است.^۸ از این دیدگاه هر فضا به‌رغم موجودیت خارجی مستقل، در فرایند ادراک به پدیده‌ای ذهنی تبدیل می‌شود و ما در فرایند این‌همانی از این تصویر ادراکی و ذهنیت خود بهره می‌گیریم و فضا را با آن می‌سنجیم. پس تشخیص هویت در واقع نوعی ارزش‌گذاری یا تعیین کیفیت است که بین فضا با اندوخته‌های ذهنی فرد از تجربیات مستقیم تا فرهنگ و سنت ارتباط کاملی برقرار می‌کند.

در جمع‌بندی این تعاریف «هویت» می‌توان گفت که وجود فضاهای شهری نوساز در مقابل فضاهای قدیمی نشان از تغییر زندگی در دنیای اطراف ما دارد و حافظه‌های جمعی و فردی (تعلقات به فضاها و رفتارهای گذشتگان) در صورت نداشتن کاربرد از فرهنگ جامعه خارج می‌شود و به‌مثابه هویت خفته از بین می‌رود.

به حل آن نبوده و به‌علاوه باعث شده‌اند تا طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازی به نوعی یکنواختی ناشی از استاندارددگرایی دچار شود. نتایج آن نیز به صورت نداشتن احساس تعلق و وابستگی به شهر و بی‌توجهی به مسائل و مشکلات شهری و همکاری و مشارکت نکردن در امور شهری و... بروز می‌یابد. بنابراین نظریه‌پردازان چند دهه اخیر با پرداختن به مسئله هویت در شهر سعی کرده‌اند به مسائل شهری پاسخ دهند. حال این موضوع مطرح می‌شود که اصلاً هویت چیست و وقتی سخن از هویت به میان می‌آید چه معنا و مفهومی در ذهن تداعی و چه برداشت‌هایی از آن می‌شود؟

در پاسخ به این پرسش باید به این نکته اشاره کرد که هویت در رویکردهای مختلف معانی گوناگونی دارد که در دو تقسیم‌بندی عمده عبارت است از تعریف‌های عام و خاص.

تعاریف عام هویت

هویت در زبان عربی از ضمیر «هو» یعنی او مشتق شده، و در رویکرد عرفانی اشاره به غیب دارد. حکمای اسلامی نیز لفظ هویت را به تشخیص و وجود خارجی «او» اطلاق کرده‌اند. امام داود قیصری رومی در مقدمه‌ای بر فصوص‌الحکم ابن عربی یکی از زیباترین تعاریف را از هویت آورده: آنچه را شیئیت شیء به آن است به اعتبار تحقق «حقیقت» گویند و به اعتبار تشخیص «هویت» گویند و با قطع نظر از هر یک ماهیت گویند.^۳ در حکمت اسلامی اصطلاح «هویت» مترادف با ذات الوهیت است که دال به ذات الهی است و اسما و صفات او از ما غایب‌اند؛ یعنی ما را از باطن و غیبویت آگاه می‌سازند و این همان آگاهی درونی است.^۴

در اصطلاح منطق نمایش متعارف هویت هم‌نهشتی به صورت $A=A'$ و $x=y$ است. در فلسفه «این‌همانی» یکی از پندارهای بنیادی تفکر در هویت است. ابن سینا می‌گوید: این همانی اتحاد در وضع دو شیء است، به نحوی که این وضع یکی

۳. جمیل صلیبا. فرهنگ فلسفی، ترجمه منوچهر صناعی دره‌بیدی، ص ۶۷۸.

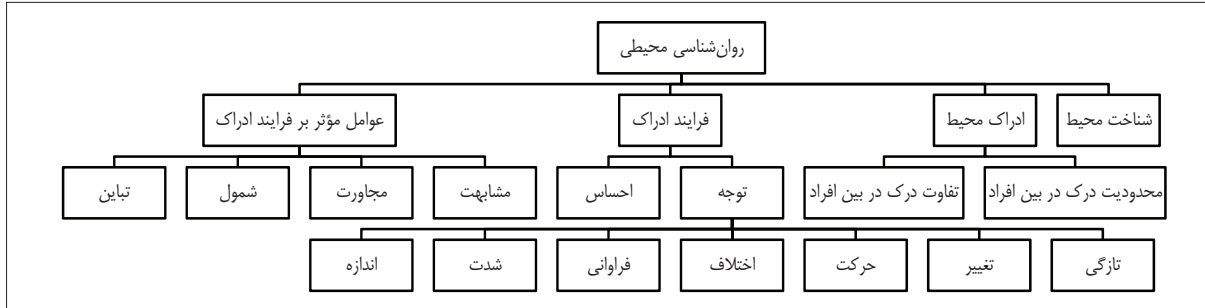
۴. همان.

5. identity

6. Edwards 1973: 2

۷. نک: آنتونی، گیدنز. ویکی‌پدیا.

۸. نک: پاکزاد، جهان‌شاه. «هویت و این‌همانی با فضا».

ت ۳. نمودار روش تعیین دامنه ادراک محیط با هویت شهر (از دیدگاه روان‌شناسی)

هویت شهر محسوب می‌شود (کمیلی ۱۳۸۵: ۶۴). به عقیده گوردیچ علت و کارکرد این امر متفاوت ولی متقارن است. وی به دو تفاوت اساسی ویژگی‌های علیت اجتماعی اشاره می‌کند: اول، تفاوت علیت اجتماعی با قانون، زیرا قانون مستلزم تکرار، ولی علیت اجتماعی تکرارناپذیر است؛ و دوم، تفاوت علیت علوم اجتماعی با علیت در علوم طبیعی به میزان تکرار و بار کیفی اشاره می‌کند.^۴ بر این اساس علیت اجتماعی زمانی مطرح می‌شود که می‌خواهیم از منشاء پدیده‌ای با خبر شویم. بنابراین، بایستی تصویری از روابط علت و معلولی ترسیم کنیم. فرضیه‌های این مدل پژوهشی هویت شهری شامل سه عنوان عمده جامعه و کالبد و ادراک است که هر یک ضمن آنکه با دیگری رابطه تنگاتنگی دارد خود نیز از تعدادی علت و معلول تشکیل یافته است. این فرضیه‌ها براساس آنچه از ابتدای مقاله به آن اشاره شد، عبارت‌اند:

فرض اول: ظاهراً شهر بندرعباس از نظر شهروندان (در فرایند ادراک آنها) یک کل واجد تشخیص و تمایز (احراز هویت) است.

فرض دوم: هویت شکلی از کیفیت و معنی محیط در مورد شهر بندرعباس، به مثابه مکانی عمومی، مقوله‌ای است نسبی (غیرمطلق) که بر حسب فرایند ادراک، عوامل مؤثر بر فرایند ادراک، تأثیر موضوع شناسایی و شناسانده (جامعه و کالبد) و ایجاد رابطه ارزشی احراز می‌شود و در قالب درجانی از هویت ضعیف تا قوی و از کم تا زیاد قابل تحلیل و ارزیابی است.

در روان‌شناسی محیط شناخت و درک خود به فرایند ادراک و احساس و توجه تقسیم می‌شود و از جمله معیارهای اندازه‌گیری هویت به شمار می‌آید. این در حالی است که متخصصان علوم اجتماعی و رفتاری، درک هویت را در سنجش میزان ارتباط شناسنده (انسان) با ذهنیتی از قبل شکل گرفته (ناشی از وضعیت مشاهده، خودپنداری، سوابق، تدافع ادراکی و...) با موضوع شناسایی (کالبد و محیط و...) می‌دانند. در مقاله حاضر سعی بر آن داریم تا از دیدگاه روان‌شناسی محیط به درک هویت شهر پردازیم و بر این اساس عناصر آن را در نمودار «ت ۳» ترسیم کرده‌ایم. در این نمودار مهم‌ترین عوامل درک محیط از دیدگاه روان‌شناسی شامل شناخت و درک محیط و نیز فرایند ادراک و عوامل مؤثر بر آن عنوان شده است.

شناسایی هویت کالبدی بندرعباس

روابط علی طرح

برای تفسیر دقیق‌تر استنباط علی از درک عمیق‌تر سازوکارهای عصبی ادراک بصری، فرایند استنباط علی مطرح می‌شود که از میان انواع علت‌ها از جمله علت اولی (فطرت الهی)، بالذات (منحصربه‌فرد)، بالعرض (باواسطه)، بعید (بدون واسطه) و... علیت اجتماعی (روابط علت و معلولی) با توجه به موضوع خاص پژوهش و نیز کارکردی که دارد یا نیازی که از گروه‌ها برآورده می‌کند، ممکن است جایگزین نظریه پژوهش شناخت و درک

۱. نک: فرانسو شوای. شهرسازی از تخیل تا واقعیت، ترجمه محسن حبیبی، ۱۳۷۳.
۲. همان.

ارتباط مستقیم دارد. یعنی چنانچه فعالیت تجاری در بندرعباس در حکم فعالیت غالب باشد شهروندان مرتبط با این نوع فعالیت‌ها ارزش‌های تجاری و اقتصادی را عنصر درجه اول هویت شهر تلقی می‌کنند.

فرض هشتم: به نظر می‌رسد که شهروندانی که مردم بومی شهر به حساب می‌آیند یا مدت بسیار طولانی در شهر بندرعباس ساکن بوده‌اند، به دلیل تأثیر وقایع گذشته، قوم‌مداری ذهنیت حافظه و... در فرایند ادراک قابلیت مستندتری در احراز هویت شهر دارند.

مؤلفه‌های هویتی بندرعباس

هر شهر در قالب اجزا و نظام‌های خود (کالبد، جامعه) از صفاتی برخوردار است که هویت آن را تعیین می‌کند. هر گاه این صفات به کار گرفته شوند، می‌توانند در تبیین نمادها نسبت به کارکردی که دارند، یا نیازی که از گروه‌ها برآورده می‌کنند، مؤثرتر از گذشته عمل کنند. اما مهم‌ترین موضوع شناخت هویت شهرها ابزار شناخت هویت است که به طور بنیادی از درک مفهوم هویت شروع می‌شود ضمن آنکه مشکل برخی از روش‌ها و ابزار شناخت هویت گاه از بحران‌زدگی هویت‌ها بیشتر است. همان‌گونه که قبلاً به اختصار اشاره شد، شاخص‌ها یا مؤلفه‌های هویت شهر، برگرفته از هویت انسان، که موضوع پژوهش‌های جامعه‌شناسان و روان‌شناسان است، از محتوای شخصیتی شهرها ناشی می‌شود. محتوای شخصیتی شهرها با خصوصیات طبیعی، محل استقرار آنها، قالب، شکل‌بندی، فضا‌بندی، اجزای سیستمی عناصر کالبدی و ساختار مصنوع آنها به‌مثابه کالبد شهر، خصوصیات انسانی پیچیده شهروندان آنها به‌مثابه جامعه شهر و ارتباط بین کالبد و جامعه به‌مثابه فرایند ادراک عجین و درهم بافته است.

پس خصوصیات هر یک از این مؤلفه‌ها معرف بخشی از شهر است یا یکی از شاخص‌ها و نمادهای هویتی شهر به شمار

فرض سوم: هنجارهای تأثیرگذاری بر مقوله هویت شهر بندرعباس را می‌توان ناشی از ارزش‌هایی دانست که از نتایج فرض دوم استخراج می‌شود و فعالیت‌های شهروندان را قانونمند می‌کند. این ارزش‌ها نسبی و کیفی‌اند و از مراتبی از ضعف تا قوی برخوردارند که در قالب نوع فعالیت شهروندان قابل ارزیابی است.

فرض چهارم: به نظر می‌رسد با توجه به کم‌رنگ بودن نقش ادوار تاریخی و تمدن ریشه‌دار در شهر بندرعباس، تأثیر ایجاد جنبه‌های فعالیتی و رفتاری ناشی از سیاست‌های دولت (اعلام سیاست مناطق آزاد و درهای باز)، موقعیت ژئوپولیتیک شهر از لحاظ سیاسی، وجود پادگان‌های نظامی و... چندملیتی و چندفرهنگی و چندمذهبی و... بودن شهر، که ناشی از فعالیت و رفتار و قدرت است، مهم‌تر از جنبه‌های کالبدی و ارزش‌ها و نمادهای تاریخی شهر است.

فرض پنجم: در مورد فرض چهارم و نیز با توجه به تنوع فعالیت‌های اقتصادی در شهر بندرعباس - شهری مهم از لحاظ اقتصادی و استراتژیک - به نظر می‌رسد نقش فعالیت‌های اقتصادی (تجارت و بازار) عامل هویت‌بخش غیرکالبدی برجسته‌تری از سایر فعالیت‌ها (آداب و رسوم فرهنگی و محیطی و...) است که آثار کالبدی آن در حال حاضر در شهر مهم‌ترین عنصر هویت‌بخش به شمار می‌آید.

فرض ششم: با توجه به قابلیت احراز هویت شهر بندرعباس از نظر استفاده‌کنندگان به‌مثابه یک کل، به نظر می‌رسد این هویت همگن نیست و بعضی از بخش‌های این شهر نسبت به دیگر بخش‌ها از هویت قوی‌تری برخوردار است و محله‌های قدیمی‌تر که از لحاظ اجتماعی و کالبدی بافت یکدستی دارند در مقایسه با محله‌های نوساز که به لحاظ فرهنگی و اجتماعی آشفته‌اند از هویت قوی‌تری برخوردارند.

فرض هفتم: به نظر می‌رسد دامنه احراز هویت شهر بندرعباس از نظر جامعه، با نوع فعالیت غالب شهروندان در شهر

می‌آید. برای مثال، وقتی از یک شهر بندری سخن به میان می‌آید، پیشوند بندر هویت شهر را از طریق مؤلفه‌های طبیعی بیان می‌کند.

منظور این است که شهر مورد نظر در پهنه جغرافیایی کنار دریا استقرار یافته است. ولی ممکن است شخصیت همین شهر بندری با صفت دیگری نیز توصیف شود. مثلاً گفته شود شهر نخل‌ها و نخلستان‌ها، شهر بادگیرهای کرانه دریا، شهر لنج‌ها و کشتی‌ها و غیره. در اینجا نخلستان‌ها که از عناصر طبیعی شهر بندری‌اند معرف شهر به شمار می‌آید و نیز بادگیرها که از عناصر مصنوع و معمارانه فضای شهری‌اند و لنج‌ها و کشتی‌ها که از عناصر اقتصاد شهر هستند. هر کدام از اینها می‌توانند در توصیف شهر بندری به کار می‌آیند. یعنی بادگیر، نخل، کشتی و... در سایر شهرهای بندری (البته گرمسیری) نیز وجود دارد و این سه عامل موضوع مقایسه شهر مورد پژوهش با سایر شهرهای مشابه قرار می‌گیرد. در اینجا سابقه تاریخی و سازوکار فرهنگی نیز به طور غیرمستقیم برای تشخیص هویت سنجیده می‌شود.

حال اگر در توصیف ویژگی و شخصیت شهری چون بندرعباس گفته شود این شهر یک شهر اسلامی با حضور مذهب اهل تسنن در کشوری است که درصد بالایی از جمعیت آن را پیروان اهل تشیع تشکیل می‌دهند، اولاً به کمک استدلال و تحلیل مقایسه‌ای شهر بندرعباس با یک شهر اسلامی شیعه یا یک شهر غیراسلامی کلیت هویت شهر بندرعباس توصیف می‌شود؛ ثانیاً، از طریق دو شاخص مصنوع و انسانی (کالبد و جامعه) معرف‌های سنی بودن هویت شهر بندرعباس سنجیده می‌شود، زیرا اصولاً چیزی به نام طبیعت سنی و شیعه وجود ندارد. اما بناهای شهر بندرعباس تبلور دین‌باوران مسلمان شیعه و سنی این شهر هستند. مثلاً وجود مساجد اهل تسنن و تشیع برجسته‌ترین بناهای شهر و نمایانگر هویت سنی و شیعه آن از نظر محیط مصنوع به شمار می‌آید. بنابراین، برای شناخت هویت یک شهر باید مؤلفه‌های سازنده شخصیت آن را شناخت

که این مؤلفه‌ها نیز، مانند مؤلفه‌های شخصیتی انسان، دو بعد کالبد و روحی (ادراکی) دارند.

این مؤلفه‌ها می‌توان از طریق سه عامل کالبد اعم از محیط طبیعی و مصنوع، جامعه (انسان) و ارتباط بین جامعه و کالبد از یکدیگر تفکیک کرد. متغیرهای هر یک از این مؤلفه‌ها چنانچه مشخصه‌هایی از صفات اختصاصی و برجسته داشته باشند نقش شاخص و معرف هویتی را ایفا می‌کنند. اجزای مؤلفه‌های کالبدی محیط طبیعی از متغیرهایی چون کوه، تپه، دشت، پوشش گیاهی، آب‌وهوا و... برخوردار است. اجزای مؤلفه‌های کالبدی مصنوع از متغیرهایی چون خیابان‌ها، ساختمان‌ها، مساجد، پارک‌ها و... در نهایت اجزای مؤلفه‌های انسانی چون زبان، دین سطح سواد، اعتقادات محلی و... تشکیل می‌شوند که با استفاده از انواع شیوه‌های تحقیق، اعم از اسنادی و کتابخانه‌ای، مشاهده و نیز مصاحبه شناخت و تجزیه و تحلیل این متغیرها ممکن و میسر می‌شود.

عامل مهم در اینجا گزینش متغیرهایی است که محتوای هویتی شهر بندرعباس را توضیح می‌دهد، یعنی در شناخت اجزای متغیرهای یک مؤلفه فقط به توضیح متغیرهایی می‌پردازد که تبیین‌کننده هویت شهر بندرعباس به شمار می‌آیند. ارزش‌گذاری شاخص‌ها، متغیرها یا معرف‌های هویتی نیز گام بعدی به شمار می‌آید. حال با توجه به اینکه جمع‌آوری اطلاعات پایه برای شناخت هویت شهرها کاری پرحجم و در شرایط موجود دور از دسترس است، امکان عرضه مثال‌های همه‌جانبه دشوار است و با نگاهی به آنچه از ویژگی‌های عمومی معرف‌های هویتی شهر بندرعباس محسوب می‌شود زمینه را برای درک ویژگی‌های کلی معرف‌های هویتی این شهر فراهم می‌آورد. به‌خصوص اینکه بندرعباس در طول چند دهه گذشته بیشتر فعالیت‌های ساماندهی و ارتقابخشی خود را از الگوهای سایر شهرهای ایران دریافت کرده است. شناخت مؤلفه‌های هویت‌بخشی بندرعباس مشتمل بر شناخت مؤلفه‌های کالبدی،

و اندیشه‌ای عملکردهای همگانی شهروندان بندرعباس دلالت می‌کند - متغیرهای مؤلفه‌های انسانی شاخص هویت بندرعباس در بادی امر با لهجه بندری شناخته می‌شود که آمیزه‌ای است از کلمات فارسی، عربی، آفریقایی و انگلیسی و چگونگی بازتاب آن در روابط اجتماعی مردمی که از همه نقاط کشور در اینجا جمع شده‌اند. در مرحله بعدی تنوع لهجه و زبان‌های محلی مثل شیرازی، کرمانی، گیلکی، آذری و... و رفتارهای اجتماعی نسبتاً قوم‌مدار را می‌توان شاخص تأثیرگذاری در درک هویت شهر بندرعباس دانست. سایر موارد به مؤلفه‌های انسانی این شهر، اجزایی از آداب و رسوم و اعتقادات محلی مربوط است که برخی از آنها جزو متغیرهای فرهنگی بندرعباس به حساب می‌آیند و برخی دیگر حاصل ترکیب فرهنگ‌های بومی و محلی و تلفیق ناقص و متعارض با فرهنگ مدرن غربی و برگرفته از کشورهای حاشیه خلیج فارس به حساب می‌آید.

تحولات اجتماعی مؤثر بر بافت

این تحولات عمدتاً ناشی از شیوه تولید و حیات اجتماعی است که به پیرایش بافت‌های نو و کهنه در سازمان فضایی شهر انجامیده‌اند. تحولات سده اخیر در بندرعباس به‌خصوص از سال ۱۳۲۰ به بعد در شکل‌گیری سازمان فضایی شهر و بافت و محله‌بندی آن نقش اصلی را ایفا کرده و باعث پیدایش محلاتی شده است که معرف محل اجتماع مبدا مهاجرت ساکنان (لاری‌ها، اوزی‌ها، بلوچ‌ها و...) یا محل اجتماع صاحبان حرف و مشاغل ساکنان (کله‌پزان، سیم بالا و...) یا نمایانگر موقعیت محله نسبت به شهر (پشت‌بند، گل‌کنی و...) به شمار می‌آیند.

متغیرهای اندازه‌گیری هویت کالبد شهر

اکنون باید تصویری از روابطی ترسیم کنیم که بین کالبد، جامعه و ادراک برقرار است تا بتوانیم شبکه علی مجموعه روابط را درک و استنباط کنیم. از آنجاکه با یک جمعیت و تعدادی

اعم از طبیعی و مصنوع و نیز مؤلفه‌های انسانی است. مؤلفه‌های طبیعی بندرعباس شامل ویژگی‌های کلان محل استقرار شهر و جزایر اطراف و موقعیت خاص آنها (شیب شهر، کوه‌ها، ارتفاعات اطراف و...)؛ متغیرهای ساختاری همچون رودخانه‌ها و کوه‌ها؛ متغیرهای حوزه‌ای مشتمل بر تپه‌ماهورهای اطراف شهر؛ و متغیرهای نقطه‌ای و خطی و زمین‌ساختی شامل گسل‌ها و لایه‌ها، رطوبت و نم دریا، طوفان‌ها و... ترکیب متغیرهای طبیعی و مصنوع شامل رودخانه‌ها و مسیل‌های داخل شهر یا خورها و تالاب‌هاست.

مؤلفه‌های مصنوع بندرعباس شامل منظر عمومی، عناصر خطی مثل محورهای شرقی و غربی و شمالی و جنوبی با ذکر عناوین و ویژگی‌های بافت و معماری اطراف محور، شاخص‌های کانونی و نقطه‌ای مثل فلکه‌ها و میدان‌ها، تقاطع‌ها، پاتوق‌ها، اسکله‌ها و بازارهای داخل شهر که هر کدام بنا به نوع فعالیت وجه تسمیه خاصی دارند؛ شاخص‌های خطی و نقطه‌ای و تاریخی و کالبدی مثل پارک‌های ساحلی، امامزاده‌ها، بازارهایی چون بازار لاری‌ها و اوزی‌ها و بازار ماهی‌فروش‌ها، مکان‌های تاریخی از جمله برکه‌های باران، معبد هندوها، حمام گله‌داری، مسجد گله‌داری، آبگیر گل‌کنی، بقعه امامزاده سید مظفر و...، تک‌بناهای شاخص مثل کوه پولادی، پارک دباغیان، پارک جنگلی، ساختمان ستاره، هتل‌های هرمز و هما، ساختمان جهاد دانشگاهی، ساختمان بانک‌های ملی و ملت، مسجد علی‌ابن ابی‌طالب و بقعه سید مظفر و ساختمان بازارهای جدیدالتاسیس و...، توده‌ها، حوزه‌ها، و فضاهای شاخص شهر مثل شهرک‌های نیروی دریایی، هوایی، مناطق دوگانه شهرداری، محله‌های شهر و... است.

مؤلفه‌های انسانی بندرعباس شامل متغیرهای شناساگر هویت انسانی مثل زبان و نحوه رفتارهای اجتماعی، اعتقادات، آداب و رسوم، سیره و سبک زندگی خاص ساکنان بندرعباس - این شاخص‌ها بیش از هر چیز به جنبه‌های مدنی، روحی

ارتباط	تأثیر موضوع‌شناسی	
	اطلاعات	معنی
	عوامل مؤثر بر فرایند ادراک	احساس

تحلیل عناصر ماندگار در طول تاریخ و فصل مشترک

عناصر شهر

مهم‌ترین عوامل ثابت در طول تاریخ بندرعباس عوامل فعالیتی ناشی از اقتصاد دریا و تجارت و نیز فعالیت‌های صیادی و لنج‌سازی و تولید خرما و صید مروارید و سایر فعالیت‌هایی است که عمدتاً از طریق دریا حاصل می‌شود و در این مورد به عناصر کالبدی قابل توجهی نمی‌توان اشاره کرد.

برای دستیابی هرچه دقیق‌تر به هویت شهر بندرعباس، تعیین موارد افتراق و نیز اشتراکات شهر بندرعباس با دیگر شهرهای هم‌رده خود ضروری است.

فصل مشترک بین عناصر خطی: خصوصیات شبکه‌های بندرعباس شامل طولانی بودن محورهای شرقی-غربی در ساحل نسبت به محورهای شمالی-جنوبی، ابتر بودن محورهای شمالی-جنوبی.

فصل مشترک بین نقاط کانونی و نقطه‌ای: تشابه عملکرد این نقاط و مسیریابی و شناخت موقعیت از جمله خصوصیات مشترک این نقاط است. مثلاً بازارهای اصلی و نیز مراکز مذهبی از لحاظ نوع عملکرد (شناخت و درک) مشابهت دارند.

فرایند احراز هویت براساس مدل علی

تحلیل ماتریسی همبستگی جزئی متغیرهای مستقل با متغیر تابع و سایر متغیرهای تابع دیگر ارزیابی می‌شود و این امتیاز را به ما می‌دهد که روابط علی را مشاهده کنیم. از این رو در این تحلیل مسیر نظم و ترتیب علی بین متغیرها به صورت مدل علی برقرار می‌شود. تأثیر موضوع شناسایی (کالبد) شامل بررسی اطلاعات و معنی عناصر تأثیرگذار، که انتقال این دو عنصر به ایجاد سایر عناصر تأثیرگذار می‌انجامد و از این لحاظ حائز اهمیت است. تأثیر شناسنده (جامعه) شامل ارتباط با عناصر تأثیرگذار کالبدی، که نوع این ارتباط به تحقق سایر عناصر تأثیرگذار منجر می‌شود و عوامل مؤثر بر فرایند

مشاهده‌گر روبه‌رو هستیم، می‌توانیم آنها را چنین بنامیم:

X_1, X_2, \dots, X_n

لکن مهم‌ترین مؤلفه را که دیگران به آن وابسته هستند مشخص و رابطه آن را با سایر مؤلفه‌ها مشخص می‌کنیم.

عناصر کالبدی (طبیعی و مصنوعی): این عناصر را عمدتاً

می‌توان به صورت عناصر زیر خلاصه کرد:

- دریا (تنگه هرمز، جزایر قشم، هرمز و لارک)،

- ساحل (شیب آرام به طرف دریا، همراه با جزر و مد دریا)،

- تالاب‌های اطراف دریا و داخل شهر،

- اقلیم (گرم و مرطوب، کم‌باران و خشک، بادهای شرجی و

طوفان شن، آب‌وهوای حاره‌ای)

- رودخانه و مسیل‌ها (آب شور، مسیل‌ها به منظور کنترل مد

دریا و سیلاب‌ها، شوری آب‌های زیرسطحی)،

- ارتفاعات (کوه‌های گنو، تپه‌ماهورهای اطراف شهر و سواحل

پست)،

- پوشش گیاهی (جنگل‌های حراء در نزدیکی دریا، درختان

آکاسیا، کهور و کنار)،

- ساختار زمین و خاک (شوره‌زار، خاک شور، لایه‌های نفوذناپذیر،

خاک‌های رسی، گسل‌های شمال شهر)، و

- عناصر مصنوعی شامل منظر عمومی شهر، یکپارچه نبودن،

ناهماهنگی ساخت‌وسازها، فضاهای پر و خالی بافت شهر،

بافت جدید و قدیم، ارتفاع کم ساختمان‌ها، شبکه شطرنجی

شرقی-غربی، خیابان‌ها در امتداد ساحل، عرض کم شهر، شکل

دوزنقه‌ای شهر، فرم خطی شهر.

ت ۶ جدول روند برداشت اطلاعات ادراک مردم در شناخت عناصر هویت بخش بندرعباس

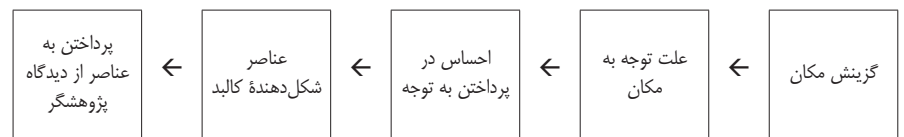
توجه (گزینش مکان)	احساس (ذهنیت از محیط)	واکنش (پرداختن به جزئیات)
کدام مسجد؟ کدام مکان؟ کدام خیابان؟ کدام بازار؟ کدام پارک؟	بیان کننده تاریخ (نماد تاریخی) بیان کننده خاطرات (تعلق) بیان کننده شغل مردم (اقتصاد) بیان کننده یک اتفاق مهم (نماد) بیان کننده مغایرت با زمینه (تازگی) بیان کننده حرکت (اختلاف) بیان کننده عظمت (شدت) بیان کننده امنیت و آرامش (غریزی)	رنگها زیباست. مکان دست نخورده است. کمرفت و آمد و ساکت است. درختان زیبایی دارد. ساکنان واحدها از نظر حرفه و صنعت یکدست‌اند. خانه‌ها همه ویلایی است.

بنای تاریخی و... برسیم و از فاصله دور بدون توجه به محیط اطراف صرفاً به همان مکان توجه کنیم و حتی تا لحظاتی بعد از گذشتن از این مکان همچنان نگاهمان به آن خیره باشد؟ یا با عبور روزانه از یک مسیر کلیه مغازه‌ها و منازل و درختان آن مسیر ملکه ذهنمان شده و قادر بوده‌ایم تک‌تک آنها را بشمریم و از آنها برای آدرس دادن به مسافران و افراد غریبه استفاده کنیم؟ حال نکته مهم اینجاست که در صورت توجه به عناصر یا مکان‌های یادشده چه نوع حسی در ما برانگیخته می‌شود؟ آیا این مکان حس یادآوری خاطرات گذشته (تعلق) را در بیننده برمی‌انگیزد؟ آیا این عنصر یادگار تاریخ گذشتگان (نماد) است؟ آیا طبیعت زیبای مکان (طبیعت‌جلب توجه می‌کند؟

حال براساس آنچه ذکر شد شهر بندرعباس را به عناصر آن تقسیم‌بندی و نوع احساسات مردم را در برخورد با این عناصر شناسایی می‌کنیم. بنابراین، و نیز با توجه به دیدگاه پژوهشگر و متون علمی اشاره‌شده، شهر را به محله، مکان، لبه، نوع فعالیت،

۱۰. نک: محمد کمیلی، پژوهشی در هویت شهری بندرعباس.

ت ۷. نمودار مسیر شناخت و درک هویت از طریق پرسشنامه

نشانه، منظره تقسیم می‌کنیم که هر کدام زیرعصرهایی اعم از شکل، رنگ، حجم و... دارند، و نحوه ارتباط این عناصر و زیرمجموعه‌های آن را با بیننده از طریق انتقال اطلاعات و معنی ذهنی و اجزای کالبد بررسی می‌کنیم که از طریق توجه به وی منتقل می‌شود.

به همین ترتیب سیزده پرسش کلی پرسشنامه‌های عملیاتی میدانی از میزان علاقه‌مندی مردم به محله‌های شهر و انتخاب و گزینش آنان در محل سکونت، محل تفریح، معرفی به مسافران، فعالیت غالب شهروندان، شیوه تعامل با گذشته در بافت شهر، بیان کننده بودن و اصالت محلات، تک‌بناهای شاخص شهر، نحوه آدرس دادن به افراد و... خبر می‌دهد که هر کدام از این سوالات تعداد دیگری زیرمجموعه نیز دارد و نهایتاً به جزئیات عناصر قابل توجه می‌پردازد. سیصد نسخه پرسش‌نامه در اختیار افراد مختلف از راه‌های مختلف و متنوع به صورت مکاتبه و مصاحبه قرار گرفت که نتایج آن با ارائه درصد توجه در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته است.^{۱۰}

نتیجه‌گیری

در جمع‌بندی آنچه برداشت‌های میدانی در قالب پرسشنامه و مصاحبه از شهروندان جمع‌آوری شد به این موضوع مهم رسیدیم که مهم‌ترین راه برای رسیدن به عناصر هویت‌بخش شهر بندرعباس شهروندان این شهر هستند که در ارتباط با کالبد، اطلاعات و معنی فضا را دریافت و آن را به گونه‌های مختلف تغییر می‌کنند.

ضمناً می‌توان به این نتیجه رسید که برانگیخته شدن حس مکان نزد بسیاری از افراد بندرعباس ناشی از رفتار و الگوهای رفتارهای مردم به‌خصوص در بافت‌های قدیمی شهر است. نحوه لباس پوشیدن، لهجه، روابط خویشاوندی، توجه به توسعه فضاهای تجاری در سطح شهر، مساجد اهل تسنن و امامزاده‌ها در سطح محله‌ها و... نمایانگر این مهم است.

ت ۸. جدول ارتباط درک هویت شهروندان بندرعباس با نوع فعالیت و طبقه اجتماعی

مدیران	توجه به محلات قدیمی و تمرکز بر بافت، رنگ، پوشش گیاهی، و حیاط بزرگ
تجار	توجه به بازارها، قاچاق کالا، اسکله‌ها، گمرکات، و بازارهای غیررسمی
بومیان و ساکنان محلات قدیمی	توجه به صیادی و تجارت، بافت قدیمی، مساجد، و اماکن متبرکه داخل محل

- جدول ارتباط طبیعت و کالبد در هویت بخشیدن به عناصر شهر بندرعباس، و
- جدول ارتباط فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی با کالبد در هویت بخشیدن به عناصر شهر بندرعباس.

در نهایت با سازوکار تحلیل نهایی اطلاعات طرح پژوهشی هویت شهری بندرعباس در شش جدول مهم جمع‌آوری شد که عبارت‌اند از:

- جدول سازوکار تحلیل نهایی براساس فصل مشترک احساسات مردم،
- جدول سازوکار تحلیل نهایی براساس فصل مشترک عناصر،
- جدول عناصر هویت‌بخش بندرعباس به تفکیک کالبد، فعالیت، اجتماع، فرهنگ و طبیعت،
- جدول ارتباط فعالیت و کالبد در هویت بخشیدن به عناصر شهر بندرعباس،

طبیعت	عناصر اجتماعی و فرهنگی	عناصر فعالیت اقتصادی	عناصر کالبدی
رنگ آب دریا	لباس محلی	ماهی‌فروشی	فضای سبز میدان‌ها
غروب دریا	لهجه محلی	بازارهای قاچاق کالا	فضای سبز خیابان‌ها
شرجی هوا	آداب و رسوم	قایق‌های صیادی	دیواره ساحل
باد دریا	روابط اجتماعی	قایق‌های مسافربری	گنبد‌های زیبا
چشم‌انداز کوه گنو	مذهب اهل تسنن	تعاونی‌های صیادی	استفاده از رنگ‌های روشن در نما
چشم‌انداز ساحل		لنج‌ها و کشتی‌های باربری	کوچه‌های پریچ‌وخم
چشم‌انداز جزایر حاشیه شهر		تجارت مدرن و سنتی در بازارهای مربوط به خود	احداث دکورهای زیبا در بازارهای جدید
درختان اکالیپتوس		مشرف خانه‌ها به دریا	امکانات ساحلی برای مردم (آلاچیق، نیمکت و...)
درختان نخل		مسجد‌های مرتبط با فعالیت مردم در سطح میدان‌های شهر	ساختمان‌های شاخص شهر (بانک ملی و ملت، بازار زیتون، هتل هرمز و بازار ستاره و...)
بوته‌های گل کاغذی		اسکله‌های صیادی، باربری و مسافری	سقف‌های چوبی خانه‌های قدیمی
درختان گز و گون		نخل‌های موجود در باغ‌ها، خیابان‌ها، پارک‌ها و بلوار که جنبه اقتصادی برای بهره‌برداری دارند.	پله‌های ساخته‌شده در کنار ساحل
			مساجد و امامزاده‌های داخل محلات

ت ۹. جدول عناصر هویت‌بخش بندرعباس به تفکیک کالبد، فعالیت، اجتماع، فرهنگ، و طبیعت

کتاب‌نامه

- بهبهان، حسین، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۱.
- پاکزاد، جهان‌شاه، «هویت و این همانی با فضا»، صفه، بهار و تابستان ۱۳۷۵، شماره ۲۱ و ۲۲.
- حافظ‌نیا، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران: سمت، ۱۳۷۷.
- اعتصام، ایرج، «بحران هویت در معماری و تبعات آن در نو شهرهای ایران»، مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی توسعه شهر و شهرهای جدید، وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۳.
- گلکار، کورش، «تئوری‌های طراحی شهری، تحلیل گونه‌شناختی تئوری‌ها»، صفه، شماره ۲۹، ۱۳۷۸.
- یاراحمدی، امیر، به‌سوی شهرسازی انسان‌گرا، تهران: شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۳۷۸.
- شواي، فرانسوا، شهرسازی از تخیل تا واقعیت، ترجمه محسن حبیبی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.
- صلیبا، جمیل، فرهنگ فلسفی، ترجمه منوچهر صانعی دره‌بیدی، تهران: حکمت، ۱۳۶۶.
- کمیلی، محمد، پژوهشی در هویت شهری بندرعباس، وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۵.
- گیدنز، آنتونی، ویکی‌پدیا، چشم‌اندازهای جهانی، ۱۹۸۴.
- مهندسان مشاور شامند، بررسی ساختار و خصوصیات هویت شهری بندرعباس، ۱۳۷۹.
- هچ‌فروشان، هویت در شهرسازی یزد، پایان‌نامه تحصیلی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.

سخنی با مؤلفان

- صفه نشریه‌ای است علمی - پژوهشی در زمینه معماری و شهرسازی که بر اساس «آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور» و «مرامنامه صفه» مقاله‌های علمی - پژوهشی را می‌پذیرد و چاپ می‌کند.

- مقاله علمی - پژوهشی مقاله‌ای است که در آن نویسنده یک پرسش - یا چند پرسش مرتبط - را که واجد معنا و اهمیت و قابل پاسخ‌گویی باشند، مطرح و تشریح می‌کند و سپس بر اساس روش علمی موجهی که با سرشت پرسش یا پرسش‌های مقاله سازگار باشد، با اتکا به منابع معتبر مرتبط، برای یافتن پاسخشان تلاش می‌کند. یک مشخصه مهم مقاله علمی - پژوهشی آن است که حدود صدق و اعتبار یافته‌هایش به تناسب منابع، متغیرها و مسائل، و روش‌های تحلیل و استدلال و تعلیل، قابل تعیین و قابل بحث است.

- صفه متناسب با زمینه تخصصی‌اش (معماری و شهرسازی) در این موضوع‌ها مقاله می‌پذیرد: آمایش سرزمین و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، برنامه‌ریزی شهری و طراحی شهری، منظرسازی و آمایش زمین، معماری، طراحی داخلی، حفاظت از بافت‌ها و مکان‌های تاریخی و فرهنگی، بازسازی پس از بحران. منظر و یا رویکرد مقاله‌ها در موضوع‌های یادشده می‌تواند یکی از این‌موردها باشد: مبانی نظری، نظریه، تاریخ، موردپژوهی، نقد نظریه و روش و اثر، آموزش، پژوهش کاربرد نظریه، و پژوهش در روش‌ها و فنون طراحی و اجرا و مدیریت. توصیه می‌کنیم که مؤلفان هنگام عرضه مقاله به صفه «موضوع» و «منظر» (یا رویکرد) مقاله‌شان را مشخص کنند.

- صفه مقاله‌های همه استنادان، دانشجویان، و صاحب‌نظران را، مشروط به مطابقت با مشخصات یادشده، بررسی می‌کند.

- صفه مقاله‌ها را به شیوه مخفی داوری می‌کند. - صفه مقاله‌های پذیرفته شده را ویرایش می‌کند.

- چنانچه می‌خواهید مقاله‌تان را برای صفه ارسال کنید، به یکی از این شیوه‌ها عمل کنید:

۱) پرونده رایانه‌ای مقاله و ملحقاتش را در لوح فشرده (در صورت امکان همراه دو نسخه چاپ‌شده) به نشانی دفتر صفه ارسال کنید. (نشانی دفتر صفه: تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری و شهرسازی، دفتر صفه)

۲) پرونده رایانه‌ای مقاله و ملحقاتش را با پست الکترونیک بفرستید. (پست الکترونیک صفه: j-soffeh@cc.sbu.ac.ir)

دفتر صفه پس از دریافت مقاله، وصول آن را از طریق پست الکترونیک یا تلفن اعلام خواهد کرد.

- دفتر صفه نتیجه داوری مقاله را پس از دریافت نظرهای داوران و بررسی آنها در هیئت تحریریه، از طریق پست الکترونیک یا تلفن یا دورنگار به مؤلف یا مؤلف مسئول اعلام می‌کند. دفتر صفه تلاش می‌کند پاسخ داوری مقاله‌ها را حداکثر ظرف دو ماه اعلام کند، اما گاهی زمان بیشتری برای داوری لازم می‌شود.

- موارد زیر باید منضم به مقاله باشد (دفتر صفه پیش از ثبت مقاله در فهرست مقاله‌های قابل داوری، از مؤلف یا مؤلف مسئول خواهد خواست که موارد نقص را - در صورت وجود - برطرف کند):

۱. اصل مقاله
۲. تصویرهای مقاله (چنانچه مقاله تصویر داشته باشد)
۳. فهرست مطالب مقاله
۴. چکیده فارسی در حداکثر سیصد کلمه
۵. خلاصه مقاله به زبان فارسی یا انگلیسی در حداکثر هزار کلمه

۶. کلیدواژگان

۷. پرسش‌های تحقیق

۸. صفحه مشخصات و نشانی مؤلف یا مؤلفان - طول اصل مقاله و پی‌نوشت‌های آن بر سر هم نباید بیش از ۶۰۰۰ کلمه (حدود ۲۰ صفحه تایپ شده) باشد، مگر به اضطرار و مشروط به تأیید داوران و هیئت تحریریه.

- پرونده رایانه‌ای اصل مقاله را در قالب‌های رایج متن (مانند doc, docx, rtf, indd) تهیه کنید. بیشتر برنامه‌های نشر رومیزی، مانند MS Word و Open Office Word

InDesign، با این قالب‌ها کار می‌کنند. بهتر است نسخه آماده انتقالی از پرونده مقاله را در قالب pdf نیز همراه پرونده اصلی ارسال کنید (به خصوص اگر نسخه چاپ شده ارسال نکرده‌اید). نسخه pdf سبب می‌شود که تأثیر خطاهای احتمالی ناشی از تفاوت نرم‌افزار یا سیستم عامل کاهش یابد.

- توصیه می‌کنیم از کپیج استاندارد ایرانی، مصوب شورای عالی انفورماتیک کشور، استفاده کنید. این کپیج و قلم‌های سازگار با آن، همراه با الگوهای صفه (تحت برنامه‌های گوناگون) در وبگاه صفه موجود و قابل بارگیری است.

- لطفاً پرونده مقاله را با حروف لاتین و مطابق این مثال نام‌گذاری کنید:

SOF_860109

سه حرف لاتین بخش اول این نام برگرفته از سه حرف اول نام خانوادگی مؤلف مسئول است (در این مثال نام خانوادگی مؤلف «صفه» فرض شده است) و عدد شش‌رقمی بخش دوم تاریخ ارسال مقاله است (در این مثال، روز نهم فروردین ۱۳۸۶).

- صفه همه تصاویرها (عکس، نقشه، نمودار، جدول) را در هر مقاله «پی‌دی‌اف» با هم شماره‌گذاری و با حرف «ت» مشخص می‌کند (مثلاً «ت ۱۱» برای تصویر یازدهم). به سخن

دیگر، صفت تمایزی میان عکس و نقشه و نمودار و جدول نمی‌گذارد. لطفاً هنگام تنظیم مقاله به این نکته توجه کنید.

– پرونده رایانه‌ای تصویرهای مقاله را با کیفیت مناسب چاپ، جدا از متن، در لوح فشرده ارسال کنید. لطفاً فقط تصویرهایی برای مقاله برگزینید که بی آنها مفهوم مقاله ناقص می‌ماند.

– قالب مناسب چاپ برای عکس tif یا tiff است با وضوح حداقل ۳۰۰ نقطه در اینچ. بیشتر عکس‌هایی که به رایگان از اینترنت قابل تهیه‌اند، چنین مشخصاتی ندارند و برای چاپ مناسب نیستند. بیشتر عکس‌هایی که با دوربین‌های دیجیتال – مخصوصاً دوربین‌های دیجیتال غیرحرفه‌ای – تهیه می‌شوند نیز برای چاپ مناسب نیستند. توجه داشته باشید که تبدیل عکس‌هایی که در قالبی غیر از tif و با وضوحی پایین‌تر از ۳۰۰ نقطه در اینچ تهیه شده‌اند، با استفاده از نرم‌افزارهای ویرایش عکس به قالب و وضوح گفته شده، مشکل‌گشا نیست. ملاک کیفیت تصویر اصل آن به‌هنگام عکس‌برداری یا اسکن است. توصیه می‌کنیم که اگر به گرافیک رایانه‌ای مسلط نیستید، پیش از تهیه نسخه دیجیتال تصویرهایتان با فردی خبره مشورت کنید.

– حجم عکس با مشخصات گفته‌شده بسیار زیاد است. بنابراین چنانچه مقاله را با پست الکترونیک ارسال می‌کنید، بهتر است نسخه کم‌حجمی از تصویرها تهیه کنید و آنها را پیوست کنید و پس از تأیید نهایی مقاله، نسخه مناسب چاپ تصویرها را در لوح فشرده ارسال کنید.

– نقشه‌ها را در قالب pdf یا dwf یا قالب گفته‌شده برای عکس ارسال کنید. اگر پرونده‌ای در قالب dwg (یا مشابه آن) می‌فرستید، حتماً جدول ضخامت و نوع و رنگ قلم را هم همراهش ارسال کنید یا پرونده ctb مربوط به آن را نیز

ارسال کنید.

– پرونده رایانه‌ای اصلی جدول‌ها و نمودارها را که معمولاً تحت نرم‌افزارهای Visio یا Excel هستند، جدا از متن اصلی ارسال کنید. بهتر است یک نسخه pdf نیز از آنها ارسال کنید.

– پرونده رایانه‌ای تصویرها را به دقت مطابق ترتیب تصویرها در مقاله مطابق مثال زیر نام‌گذاری کنید:

SOF_860109_P09.tif

دو بخش نخست این مثال همان نام پرونده اصلی مقاله‌اند و بخش سوم مشخص‌کننده شماره تصویر در مقاله (در این مثال تصویر نهم).

– شرح تصویر و مأخذ آن را به دقت در انتهای متن مقاله بیاورید. محل تقریبی قرارگیری تصویر را در متن مقاله مشخص کنید.

– فهرست مطالب باید گویای ساختار و سلسله مراتب مقاله باشد. این فهرست هم برای داوری و هم برای صفحه‌آرایی لازم است.

– چکیده مقاله را (به زبان فارسی) در قالبی مشابه قالب متن مقاله برای دفتر صفت ارسال کنید. چکیده نباید بیش از سیصد کلمه باشد. در چکیده هیچ ارجاعی نباید داد.

– خلاصه مقاله را (به زبان فارسی یا انگلیسی) در قالبی مشابه قالب متن مقاله برای دفتر صفت ارسال کنید. صفت ترجمه انگلیسی خلاصه مقاله را در بخش انگلیسی مجله چاپ می‌کند. خلاصه مقاله باید مفصل‌تر از چکیده و طولش بین چهارصد تا هزار کلمه باشد.

– کلیدواژه‌گان مقاله را به زبان فارسی تهیه کنید. هر مقاله تا پنج کلیدواژه می‌تواند داشته باشد.

– هر مقاله می‌تواند تا پنج پرسش تحقیق داشته باشد. پرسش‌های تحقیق را به صورت جمله‌های پرسشی کامل و مستقل در قالبی مشابه قالب متن مقاله ارسال کنید.

– صفحه مشخصات و نشانی مؤلفان مقاله تنها جایی است که هویت مؤلفان در آن مشخص می‌شود. لطفاً مقاله را به گونه‌ای تنظیم کنید که هویت مؤلفان در سایر بخش‌های مقاله پوشیده بماند. صفحه عنوان مؤلفان باید شامل این اطلاعات باشد:

۱. نام و نام خانوادگی مؤلف یا مؤلفان با املا فارسی و لاتین
۲. نام مؤلف مسئول (در مورد مقاله‌هایی که بیش از یک مؤلف دارند) (دفتر صفت در کلیه مرحله‌های داوری و اصلاح و ویرایش و چاپ فقط با مؤلف مسئول تماس می‌گیرد. چنانچه مقاله‌ای بیش از یک مؤلف داشته باشد و نام مؤلف مسئول مقاله معین نشده باشد، صفت مؤلفی را که نامش پیش از سایر مؤلفان آمده مؤلف مسئول می‌داند).
۳. نشانی پستی و پست الکترونیک و شماره تلفن و دورنگار مؤلف یا مؤلف مسئول
۴. مرتبه علمی و محل کار مؤلف یا مؤلفان
۵. ارتباط مقاله با رساله پایان‌نامه (در مورد مقاله‌های مستخرج از پایان‌نامه) یا طرح‌های پژوهشی

– تجمیع اصل مقاله، چکیده، خلاصه، کلیدواژه‌گان، پرسش‌های مقاله، فهرست مطالب، و صفحه مشخصات و نشانی مؤلفان در یک پرونده متنی بلامانع است. در این صورت «صفحه مشخصات و نشانی مؤلفان» باید نخستین صفحه و جدا از سایر صفحه‌ها باشد.

– مأخذ نقل قول‌های مستقیم و غیرمستقیم را به دقت و به صورت خلاصه (نویسنده، کتاب یا مقاله، جلد و صفحه) در پی‌نوشت بیاورید. از ارجاع به شیوه درون‌متنی (نویسنده – تاریخ) پرهیز کنید.

– در کتاب‌نامه مشخصات کامل همه منابع و مراجع را بیاورید.

– حرف غیرفارسی در متن به کار نبرید، جز به اضطرار. معادل خارجی اصطلاحات و املا

نشانه‌ها و کوتاه‌نوشت‌های لاتین

A. D.	پس از میلاد مسیح
B. C.	پیش از میلاد مسیح
c.	در حدود، در حوالی
ch.	فصل
ed.	ویراستار، مصحح
eds.	ویراستاران، مصححان
f.	و بعد؛ صفحه بعد
ff.	و بعد؛ صفحه‌های بعد
fig.	تصویر
figs.	تصویرها
ibid.	همان‌جا (همان مؤلف و همان اثر)
N°	شماره، شماره‌های
op cit.	همان (همان مؤلف؛ همان اثر)
p.	صفحه
pp.	صفحه‌ها
pl.	لوحه
pls.	لوحه‌ها
trans.	ترجمه
vol.	جلد
vols.	جلدها

نشانه‌ها و کوتاه‌نوشت‌های فارسی

ت	تصویر: عکس، نقشه، نمودار، جدول
ج	جلد
جا	جلوس
چ	چاپ، نوبت چاپ
ح	حدود
حک	حکومت
س	سطر
سم	ساتی‌متر
ش	شماره (پیش از عدد)؛ هجری شمسی (پس از رقم)
ص	صفحه، صفحه‌ها
ف	فوت
ق	هجری قمری (پس از رقم)
قم	پیش از میلاد مسیح (پس از رقم)
م	میلادی (پس از رقم)
مم	میلی‌متر
نک:	نگاه کنید به، رجوع کنید به
و	ولادت
— و.	ویراستار
همان	همان مؤلف؛ همان اثر (در پی‌نوشت)
همان‌جا	همان اثر و همان صفحه (در پی‌نوشت)
/	یا؛ جداکننده دو مصرع یک بیت
[]	مشخص‌کننده افزوده‌های نویسنده یا ویراستار به متن منقول
{ }	مشخص‌کننده افزوده‌های مصحح یا مترجم یا ویراستار اول در متن منقول
« »	مشخص‌کننده نقل قول مستقیم در مطالب منقول کوتاه؛ مشخص‌کننده تأکید نویسنده بر یک واژه
—	تکرار نام نویسنده (در کتاب‌نامه)

لاتین اعلام (مخصوصاً اعلام غیرمشهور) را در پی‌نوشت بیاورید؛ در صورت لزوم با توضیح.

– تاریخ‌های مهم مربوط به زندگی کسان را (از قبیل ولادت و وفات و جلوس) به کمک منابع معتبر تهیه کنید و در صورت لزوم همراه با املای لاتین و شرح حال مختصرشان در پی‌نوشت بیاورید.

– افزوده‌های مؤلف در نقل قول‌های مستقیم باید درون کروشه [] بیاید. چنانچه قوی را به صورت مستقیم نقل می‌کنید که مصحح یا مترجم اول نیز افزوده‌ای بر آن نوشته، آن افزوده را درون آکولاد { } بیاورید. کروشه همواره مشخص‌کننده افزوده‌های آخرین مؤلف بر مطلب منقول است.

– صفه ترجمه چاپ نمی‌کند.

– صفه در هر شماره از هر فرد بیش از یک مقاله چاپ نمی‌کند.

– صفه در دو شماره متوالی مقاله‌های یک فرد را چاپ نمی‌کند.

– مقالات صفه بیانگر نظر نویسندگانشان است.

– استفاده از مطالب صفه به شرط ذکر مأخذ بلامانع است.

This earthquake provided a suitable opportunity for restoration of the Qanat irrigation system. New opportunities were also created for tourism. Innovations in physical planning and other areas followed. This paper presents an assessment of risk reduction and preparedness programs in historical areas of Bam and its Cultural Landscape, a World Heritage Property in Danger some four years after the earthquake.

■ **Women's Environmental Participation in Sustainable Urban Development**

Batoul Majidi

Faculty Member, Department of Geography, Shahid Beheshti University

This paper surveys factors affecting women's participation in three different districts in Tehran City: Yusefabad, Heshmatiyeh, Nezamabad. Some 100 households were randomly chosen for survey. The correlation of participation indicators with factors such as age, education, employment, number of children, tenure, and consumption costs, etc. Participation was measured employing the following indicators: environmental awareness, practical participation, and domestic waste management. The survey further included questions on reasons why women do not participate, women's consumption patterns, and ways to enhance women's participation.

■ **Understanding Urban Identity of Bandar Abbas**

Mohammad Komeili

Faculty Member, University Jihad, Hormozgan Province

Pursuant to the Third Five Year Development Plan a series of studies were conducted to analyze the urban identity in provincial capitals of Iran. This paper summarizes the findings of the Identity study undertaken between 2002~2006 in Bandar Abbas. The study surveyed the views of different social groups to identify identity elements of the city. The identified identity elements were then categorized into physical, natural, socio-cultural and economic elements. The respective relationships between these elements were then tabulated.

■ The Consequences of Quantitative Growth in Bachelor Degree in Iranian Universities

Zahra Taghi

Faculty Member, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Since 1999, the continuous Master of Architecture courses were reduced to Bachelor level. This accelerated the launch of such courses since 1989 so that by 2007 a total of 3,209 students were studying for a B Arch degree in various schools in Iran. This significant increase in the number of students has caused concerns on ensuring a minimum educational standard. This paper surveys views of architecture professors on the output of B Arch courses. The impact of two important factors on the quality of education—length and faculty capacity—is then assessed. On this basis, recommendations are made for improving the quality of these courses.

■ Bam Earthquake Reconstruction Assessment: An Interdisciplinary Analytical Study on Risk Preparedness in Bam and its Cultural Landscape World Heritage Property in Danger

Alireza Fallahi

Associate Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Cultural heritage plays a significant role in transmitting to next generations, information on quality of life and traditional values. Cultural heritage conservation in natural and man-made disasters, has therefore been emphasized as a global concern, over the last fifty years. There is evidence that the impacts of disaster damage on cultural heritage properties are severe. An obvious case is the destruction of Arg-e Bam, the largest adobe complex in the World in the 2003 Earthquake. Although Bam Earthquake resulted in significant casualties and losses, it also provided opportunities for socioeconomic, physical and cultural development. Risk reduction activities in Bam will therefore be applicable to other historic regions in risk.

bazaars in the world. The city was originally limited to Mehran River on its north. Nevertheless, the bazaar expanded to the north of Mehran River in line with the urban growth northwards. To integrate bazaar functions on both sides of the river, the Bridge-Bazaar was introduced as a creative solution. This paper reviews the history of Tabriz Bridge-Bazaars, their creation, their demolishment, and their recent reconstruction.

■ Application of Seismic Risk Assessment Models in Urban Planning and Design

Mohammad Hossein Sharifzadegan

Assistant Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Hamid Fathi

This paper presents the results of an earthquake risk study conducted on a district of Tehran Metropolitan area. After a brief review of the theoretical bases and relevant successful experiences, various structural and socioeconomic indices for analytical modeling of the seismic vulnerability in urban environments are explained.

A combination of DELPHI and AHP in a GIS environment is used to apply the analytical model to the district under study. The vulnerability criteria are categorized into two structural and urban sets with a respective weighting factor. Using these indices, the structural vulnerability of each building is estimated. The effect of urban conditions is applied through an amplifying factor using the corresponding urban indices. A scenario based vulnerability evaluation procedure thus yields the priority of implementing the precautionary measures in various parts of the district. The proposed analytical model is also applicable to any other urban setting.

political leadership, insufficient concern for sectoral check, and inadequate balance in council-city manager relations. This will in turn lead to lack of efficiency, transparency and accountability.

This paper attempts to investigate problems in the currently dominant urban management model. To enhance mayors' authority, reinforce political leadership, increase responsibility and accountability of city managers, and boost public participation, several countries are substituting indirect selection of mayors with direct elections. The evaluation in the paper, suggests that direct election of mayors in Iran improves urban governance indices.

■ **Origins of Islamic Art in Titus Burckhardt's Thinking**

Mohsen Sartipipour

Associate Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

In contrast to chronological or formal studies on Islamic art and architecture, Titus Burckhardt makes a conceptual analysis of meaning and form in Islamic art and architecture. This paper reviews Burckhardt's works to summarize his views on Islamic ontology and subsequently on art and architecture. The study demonstrates that tradition and representation are key concepts in Burckhardt's thinking which are instrumental in relating Islamic art to other forms of sacred art.

■ **Bridge-Bazaars in Tabriz**

Niloofar Navari

Sayna Khalilzadeh

Farhad Tehrani, PhD

Associate Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Located on the crossroads of historic trade routes, Tabriz City has enjoyed a buoyant economy, as well being a political capital under several dynasties. The affluence of the city is reflected in Tabriz Bazaar as one of the biggest covered

■ Daylight and the Human Being: Perception and Biopsychology of Daylight

Shahram Pourdeihimi

Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Fariborz Haji Seyyed Javadi

As a clean sustainable source of lighting, daylight is currently the subject of rigorous studies. It has been demonstrated that daylight is not only a source of lighting, but also important in physiological and biopsychology of human beings. Although current knowledge on this subject is at its prime, there are still some design recommendations to achieve adequate daylight in buildings.

■ Examination of effects of Direct Election of Mayors in Improving Iran's Urban Governance Indicators

Abbas Ahmad Akhondi

Faculty Member of University of Tehran, Institute for North American and European Studies

Naser Barakpour

Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning, University of Art

Iradj Asadie

PhD Student, School of Urban Planning, University College of Fine Arts , University of Tehran

Maysam Basirat

PhD Student, School of Urban Planning, University College of Fine Arts , University of Tehran

Habibollah Taherkhani

Comparable to the general Council-City Manager Model, Iranian citizens indirectly elect their mayor through the vote of city councilors. This creates problems such as instability of city manager in his/her position, non demarcation of political leadership from expertise-based management, weak

■ The Impact of Manichaeism on its Contemporary Arts

Gisoo Ghaem

Faculty Member, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Manichaeism is a dualistic religious system with Christian, Gnostic, and pagan elements, founded in Persia in the 3rd century AD by Manes (c.216 AD–c.276 AD). It is based on a supposed primeval conflict between light and darkness. Unlike his preceding prophets whose preaching were collected by their disciples, Manes, a skillful painter and inventor of calligraphic style, wrote and illuminated several books to elaborate his teachings. Manichaean text were thus illustrated, illuminated and elaborately bound. Manichaeism was therefore not only influential as a religion, but also seminal in art and architecture.

■ Design-Oriented Urban Design; Policy-Oriented Urban Design: Model Terms of References for Guiding Instruments in Iran

Kourosh Golkar

Associate Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

Although urban design was popular in Iran as a science for guiding urban development, there have been no adequate model terms of reference for several urban design projects. This paper attempts to propose model terms of reference for design-oriented as well as policy-oriented urban design. The proposed terms of reference are for meso level (preparing a design framework for a part or a zone in the city) and micro level (preparing three-dimensional designs for an urban space or site). A first version of the terms of reference was initially developed as a result of theoretical studies. Pursuant to the application of the model to several practical projects, the model was subsequently modified.

ABSTRACT

■ Gardens of Khurasan in Beyhaqi's History

Mehrdad Qayyoomi

Assistant Professor, School of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University

The classic Persian literature constitutes a part of the most important sources of the history of Iranian architecture. Beyhaqi's History (Tarix-e Beyhaqi) is among the most genuine Persian literary texts. Originally known as The Sebuktigin's Family History (Tarix-e Al-e Sebuktigin), not more than six volumes of the initially voluminous book by Abolfazl Beyhaqi-e Dabir, from half of the fifth volume to half of the tenth volume, has been remained. The remaining part starts with the story of Mahmoud's death, enthronement of Mohammad proceeded by Masoud and ends with Masoud's last trip to India in evade from the Seljuq Torkmans. Beyhaqi, who exemplifies a shrewd historian, has written his history strictly on the basis of his direct experiences in the Qaznavid's court. There are plenty of information about buildings and city in his book, although he does not show same level of sensibility and accurateness as his contemporary scholar, Nasser-Khosrow, regarding architecture and its physical properties. His word proves the ability of Persian language in representing architectural atmosphere and space.

Gardens appear in Beyhaqi's History frequently. Masoud Qaznavi's life was spent more in tents and gardens rather than in palaces. Beyhaqi has mentioned and explained some architectural aspects of different gardens of the greater Khurasan, such as those of Qazni, Balkh, Herat, Neyshabur, Ghor, Dasht-e Legan, while corresponding Masoud, and other Qaznavid rulers and their authorities' lives.

SOFFEH

**Journal of the School of Architecture and Urban Planning
Shahid Beheshti University**
ISSN: 1683-870X

P.O. Box 19835-346, Tehran, Iran
Tel: (+98) 21 29902843
Fax: (+98) 21 22431630
<http://archurb.sbu.ac.ir>
j-soffeh@cc.sbu.ac.ir

N° 46, Vol. 17, Spring & Summer, 2008
Director: Akbar H. Zargar
Editor-in-Chief: Mahmoud Razjouyan
SBU Editor-in-Chief: Mohammadreza Rahimzadeh
Executive Director: Mohammadreza Rahimzadeh
Editor: Rouhi Afsar
English Editor: Farzin Fardanesh
Graphic Designer: S. Parsa Beheshti Shirazi